

מדד ההכללה* ה-5 של אנשים עם מוגבלות שכלית בחברה הישראלית

*הכללה - הכנסה לתוך הכלל (מתוך מילון אבן שושן) ובלעז Inclusion

חברה מכלילה היא חברה חזקה

מדד ההכללה ה-5 של אנשים עם מוגבלות שכלית בחברה הישראלית

חלק א':

סקר בציבור - עמדות הציבור כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית

ביצוע וניתוח הסקר:

מכון המחקר 'שווקים פנורמה'

עיבוד וניתוח - מר יוסי ודנה, מנהל מכון המחקר 'שווקים פנורמה'

עריכה:

עו"ד נועה בן צבי - מנהלת מחלקת סנגור משפטי ומיצוי זכויות, אקים ישראל

עו"ד נועה ביתן - סנגור משפטי ומרכז מידע, אקים ישראל

חלק ב':

קבוצות מיקוד של אנשים עם מוגבלות שכלית בנושאי תעסוקה וזוגיות

כתיבה ועריכה:

עו"ד נועה בן צבי - מנהלת מחלקת סנגור משפטי ומיצוי זכויות, אקים ישראל

עו"ד נועה ביתן - סנגור משפטי ומרכז מידע, אקים ישראל

ניהול ועריכה:

סיגל פרץ יהלומי - מנכ"לית אקים ישראל

עיצוב גרפי - לימור עציון www.graphlim.com

הבאה לדפוס: אבי מספין, דובר אקים ישראל

דפוס: קובי רן

אקים ישראל, תל אביב, מרץ 2017

"יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך"

(רבי אליעזר, מסכת אבות)

שלום רב,

האם אדם עם מוגבלות שכלית יכול לקבל החלטות על חייו? על שימוש בכספי המשכורת שהרוויח מעבודתו? האם הוא יכול לקבל החלטות על טיפולים רפואיים שיעשו בגופו שלו?

אקים ישראל - הארגון הארצי לאנשים עם מוגבלות שכלית ולמשפחותיהם, מקדם את זכות הבחירה של האדם עצמו על חייו, ברוח "שום דבר עלינו בלעדינו", ומבחינתנו, התשובות לשאלות אלה ברורות.

ממדד ההכללה ה-5 של אקים המתפרסם בחוברת זו, עולה כי לא כך סבור הציבור הרחב. חלקים גדולים בציבור עדיין מתקשים לראות באנשים עם מוגבלות שכלית חלק שווה במרקם החברתי הישראלי. מאז השיקה אקים את מדד ההכללה לאנשים עם מוגבלות שכלית בשנת 2013, ניכרת מגמת שיפור בעמדות החברה כלפי האנשים, אך עדיין לא בשלה ההבנה באשר לחובתנו כחברה לסייע להם לממש זכויות יסוד הנגזרות מחירויות הפרט הבסיסיות ביותר.

כך למשל, בהתאם לממצאי המדד ה-5, 36% מהמשתתפים בסקר סבורים כי אנשים עם מוגבלות שכלית צריכים להיות **במסגרת תעסוקתית מוגנת**, 26% מאמינים כי אנשים עם מוגבלות שכלית צריכים להיות **במסגרת נפרדת**, ו-11% אף סבורים כי האנשים צריכים להיות **במסגרת סגורה ומרוחקת מהקהילה**. בנוסף, במדד 5 נמצא כי 62% **מרחמים** על אנשים עם מוגבלות שכלית.

גם בתפיסת הזכויות, לצד הכרה ציבורית רחבה בזכויות מסוימות (כגון **הזכות להתחתן, והזכות להשתתף בפעילויות פנאי בקהילה**), בכל הקשור לזכותם של האנשים לקבל החלטות על חייהם שלהם המצב הוא שונה. 46% מהמשתתפים בסקר דיווחו כי הם **לא סבורים** שלאנשים עם מוגבלות שכלית צריכה להיות **הזכות לקבל החלטות בענייניהם הכספיים**, ו-31% מהמשתתפים **אינם סבורים** כי אנשים עם מוגבלות שכלית צריכים **לתת אישורם לקבלת טיפול רפואי**.

ממצא חשוב נוסף עוסק **במידת הנכונות של הציבור לקרבה חברתית** לאנשים עם מוגבלות שכלית. נמצא כי על אף הנכונות הגבוהה של הציבור לקרבה חברתית במעגלים חיצוניים ומרוחקים (כמו חוג ספורט וברירת שחייה), נכונות זו הולכת ופוחתת ככל שמדובר במעגלים חברתיים קרובים יותר (כמו מגורים בשכנות וחברות).

ממצאים אלה משקפים צורך בשינוי חברתי מעמיק יותר. **הכללה** (Inclusion) מלאה של אנשים עם מוגבלות, ובהם אנשים עם מוגבלות שכלית, חיונית לקיומה של חברה ערכית ויש בה כדי להביא להשתתפותם המלאה של האנשים בחברה, כאנשים שווים, לא פחותים, לא נפרדים, וחשוב מכך, כאנשים שיש להם שליטה על חייהם ולא כאלה הזקוקים לרחמים.

כן נציין, כי במדד ההכללה ה-5 ביקשנו לתת לצד הסקר בקרב הציבור הרחב, במה לקולם של אנשים עם מוגבלות שכלית. בקבוצות מיקוד שנערכו בנושאי תעסוקה עלה קול צלול של האנשים עצמם המבקשים להשתלב בשוק העבודה החופשי (זאת בניגוד, כאמור, לעמדה שעלתה בסקר לפיה למעלה משליש מהציבור סבור שהם צריכים להיות במסגרת תעסוקתית מוגנת ונפרדת).

במדד ההכללה ה-5 לא נבדקו הערים המכלילות ביותר מבין כלל ערי ישראל. נשוב לבדוק זאת בשנה הבאה. להזכירם, אלו הן הערים המכלילות במדד 4: **רעננה, ירושלים, כפר סבא, אשדוד, ראשון לציון ונתניה**.

לסיום, אנו מבקשים להודות לעו"ד **נועה בן צבי** מנהלת המחלקה לסנגור משפטי ומיצוי זכויות, לעו"ד **נועה ביתן** יועמ"ש סנגור משפטי ומרכזת מידע באקים ישראל ולמר **יוסי ודנה** מנהל **מכון המחקר "שווקים פנורמה"** על עריכת סקר עמדות הציבור, ניתוח ועיבוד הסקר.

בברכה,

סיגל פרץ יחזקאל
מנכ"לית אקים ישראל

עמי אילון
יו"ר אקים ישראל

חלק א: סקר הציבור הרחב - עמדות כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית

9		תקציר מדד ההכללה ה - 5
11		ניתוח ממצאי הסקר
12		מבוא ומתודולוגיה
13		ממצאים

חלק ב: קבוצות מיקוד של אנשים עם מוגבלות שכלית בנושאי תעסוקה וזוגיות

29		סנגור עצמי בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית
29		סנגור עצמי והכללה (Self-Advocacy & Inclusion)
30		קבוצות מיקוד בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית
33		תקציר ממצאי מדדי ההכללה הקודמים

חלק א'

עמדות הציבור כלפי אנשים עם
מוגבלות שכלית

סקר בקרב הציבור הרחב

מחשבות

- ביחס למדד 4, במדד 5, גדל במעט אחוז המשתתפים אשר דיווחו כי הם חושבים שאדם עם מוגבלות שכלית עשוי להיות **אגרסיבי** כלפיהם או **מסוכן לאחרים**, (15% אגרסיבי ו- 13% מסוכן במדד 5, לעומת 14% אגרסיבי ו- 10% מסוכן במדד 4), אולם, בהשוואה לשלושת המדדים הראשונים נרשם קיטון בעמדות הציבור ביחס למחשבות אלה.
- יותר משתתפים דיווחו כי **ישמחו להכיר** אדם עם מוגבלות שכלית (69% במדד 5). הגידול בשיעור המשתתפים המדווחים על מחשבה זו נמשך מאז מדד 2 (58% במדד 2, 57% במדד 3 ו- 61% במדד 4).
- 26% מהמשתתפים במדד 5 סבורים כי אדם עם מוגבלות שכלית חייב להיות **במסגרת נפרדת** ו- 11% מהמשתתפים סבורים כי אדם עם מוגבלות שכלית חייב להיות **במסגרת סגורה ומרוחקת מהקהילה**.

רגשות

- רוב המשתתפים דיווחו על **תחושות חיוביות** כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית ורוב **הייחוסים הרגשיים השליליים** (למעט רחמים) צוינו בשכיחות הנמוכה מ- 10%.
- בראייה רב שנתית ניתן לזהות כי פחות משתתפים מדווחים על תחושות של **פחד ועצבנות** בעת מפגש עם אדם עם מוגבלות שכלית (תחושת פחד דווחה על ידי 11% מהמשתתפים במדד 1 ו- 2, 7% במדד 3, 6% במדד 4 ו- 5% במדד 5).
- 62% ממשתתפי הסקר דיווחו כי הם חשים **רחמים** כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. נתון זה מצביע על גידול ביחס למדד 4 (57%) ולמדד 3 (52%).

התנהגות

- במדד 5 גדל במעט אחוז המשתתפים אשר דיווחו כי יבחרו להעמיד פנים שאינם שומעים כאשר אדם עם מוגבלות שכלית פונה אליהם (**כלומר שקועים בקריאת עיתון או בשיחת טלפון**). אולם, מעקב אחר המגמה הרב שנתית מצביע דווקא על קיטון בקרב המשתתפים המדווחים על דפוסים שונים של **התנהגות המנעותית או מתרחקת** כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. בסך הכול פחות אנשים ינסו לחמוק ממפגש עם אדם עם מוגבלות שכלית, או יבחרו להתעלם מפנייה של אדם עם מוגבלות שכלית. 7% ימצאו תירוץ שעליהם לעזוב במפגש עם אדם עם מוגבלות שכלית במדד 5, לעומת 8% במדד 4 ובמדד 3, 16% במדד 2 ו- 8% במדד 1.

קרבה חברתית

- במדד 5 ישנו גידול בדיווח על עמדות חיוביות בכל רכיבי הנכונות לקרבה חברתית. למעלה מ- 90% מהמשתתפים הביעו נכונות **להצטרף לחוג ספורט** בו משתתף גם אדם עם מוגבלות שכלית, **לשחות בבריכה ציבורית** לצדו של אדם עם מוגבלות שכלית, **לקבל שירות בבית קפה** מאדם עם מוגבלות שכלית, שהילד שלהם **ילמד בכיתה** אחת עם ילד עם מוגבלות שכלית **ולעבוד באותו חדר** עם אדם עם מוגבלות שכלית.
- יחד עם זאת, כ- 30% מהמשתתפים **לא גילו נכונות להיות חברים** של אדם עם מוגבלות שכלית ו- 26% מהמשתתפים חושבים שאנשים עם מוגבלות שכלית **צריכים להיות במסגרת נפרדת**.

תפיסת הזכויות

- כ- 70% מהמשתתפים דיווחו על תמיכה בזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית לקבל את **אישורם לפני קבלת טיפול רפואי**.
- רק כמחצית מהמשתתפים (54%) תומך בזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית **לקבל החלטות על השימוש בכסףם על פי רצונם**.
- במדד 5 לא חלו שינויים בעמדות הציבור במרבית נושאי הזכויות ביחס למדדים בשנים הקודמות, ולמעלה מ- 90% מהציבור תומך בזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית **להתחתן ולהשתתף בפעילות פנאי בקהילה**.

עמדות בנושא תעסוקת אנשים עם מוגבלות שכלית

- 36% מהמשתתפים סבורים כי אנשים עם מוגבלות שכלית צריכים לעבוד אך ורק במסגרות תעסוקה מוגנות ונפרדות.
- למעלה מ-80% מהמשתתפים הביעו תמיכה בזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית לעבוד בשוק העבודה החופשי, במגזר הציבורי והפרטי.
- 65% בלבד מהמשתתפים חושבים שאנשים עם מוגבלות שכלית יכולים לעבוד בגני ילדים.

היכרות אישית עם אדם עם מוגבלות שכלית

- שיעור האנשים המעידים על הכרות אישית עם אדם עם מוגבלות שכלית נותר קבוע לאורך השנים, כאשר רק כשליש מהציבור מדווח על הכרות אישית עם אדם עם מוגבלות שכלית.
- היכרות מוקדמת עם אנשים עם מוגבלות שכלית משפיעה באופן חיובי על העמדות והתפיסות כלפיהם.

תקציר קבוצות מיקוד של אנשים עם מוגבלות שכלית

במקביל לסקר עמדות הציבור הרחב, נערכו בחודש ינואר 2017 קבוצות מיקוד של אנשים עם מוגבלות שכלית מכל רחבי הארץ, חלקם חברים בקבוצות סנגור עצמי של אקים ישראל. הדיונים עסקו בנושאים שנקבעו על ידם כבעלי חשיבות בחיי היום יום שלהם: תעסוקה, זוגיות ומנהיגות (סנגור עצמי).

בתחום התעסוקה - עלה הרצון לקבל יחס מכבד ושכר ראוי במקום העבודה, ומצד רבים עלה הרצון לעבוד בשוק החופשי. בתחום הזוגיות - עלה הרצון לקבל החלטות על הקשר הזוגי באופן עצמאי וללא מעורבות המשפחה וליהנות מפרטיות בחיים הזוגיים.

ראה פירוט בחלק ב'.

לא מסוכן אבל נפרד!

נמשכת מגמת השיפור **בתחושת הפחד** במפגש עם אדם עם מוגבלות שכלית (מ-11% במדד 1 ל-5% במדד 5), כמו גם במחשבה שאנשים עם מוגבלות שכלית עלולים להיות **מסוכנים לאחרים** (מ-22% במדד 1 ל-13% במדד 5), או **אגרסיביים** כלפיהם (מ-26% במדד 1 ל-15% במדד 5). יחד עם זאת, 36% מהציבור עדיין סבורים שאנשים עם מוגבלות שכלית צריכים לעבוד אך ורק **במסגרות תעסוקה מוגנות**, 26% מהציבור חושב שאנשים עם מוגבלות שכלית צריכים להיות **במסגרת נפרדת** ו-11% חושבים שאנשים עם מוגבלות שכלית צריכים להיות **במסגרת סגורה ומרוחקת מהקהילה**.

על אף מגמת השיפור, עדיין ארוכה הדרך לשינוי אמיתי בעמדות הציבור באשר להשתתפות המלאה של אנשים עם מוגבלות שכלית בחברה.

קרוב אבל לא יותר מדי

על אף הנכונות הגבוהה של הציבור (למעלה מ-90%) לקרבה חברתית לאדם עם מוגבלות שכלית במעגלים חברתיים חיצוניים וציבוריים (חוץ ספורט, בריכה ציבורית, קבלת שרות בבית-קפה, לימודים משותפים בבית הספר, לעבוד באותו חדר עם אדם עם מוגבלות שכלית), נכונות זו פוחתת ככל שמדובר במעגלים חברתיים קרובים יותר (להיות שכן ולהיות חבר). על אף השיפור בעמדות, חלק גדול מהציבור מעדיף להדיר אנשים עם מוגבלות שכלית מהמרחב האישי והקרב.

אתה לא מחליט עליך

כמחצית ממשתתפי הסקר (46%) סבורים שלאנשים עם מוגבלות שכלית לא צריכה להיות הזכות לקבל החלטות על השימוש בכספם על פי רצונם, וכשליש (31%) אינם מסכימים שאנשים עם מוגבלות שכלית צריכים לתת אישור על טיפול רפואי בגופם. ממצאים אלה אינם עולים בקנה אחד עם ההכרה הרווחת כיום, ביחס לזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית לקבל החלטות על חייהם. הכרה זו אף עוגנה בשנה האחרונה בחקיקה בישראל בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות המתוקן.

יש לציין כי בקרב צעירים בגילאי 18 עד 34, נמצאה תמיכה רבה יותר באשר לזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית לקבל החלטות על גופם ורכושם [כך למשל, 62% בקרב הצעירים, לעומת 50% בלבד בקרב מבוגרים (בגילאי 35 ומעלה) סברו כי זכותם לקבל החלטות על רכושם].

תפיסת החסד והרחמים

במדד זה 62% ממשתתפי הסקר דיווחו כי הם חשים רחמים כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. נתון זה מצביע על הרעה בהשוואה לשנתיים האחרונות (57% חשו ברחמים במדד 4 ו-52% חשו ברחמים במדד 3). ממצאים אלו מעידים על עוצמתה של תפיסת החסד והרחמים ביחס לאנשים עם מוגבלות שכלית. ראוי להדגיש כי תפיסה זו מנוגדת לתפיסה הערכית אותה מקדמת אקים לפיה היחס כלפי אדם עם מוגבלות שכלית צריך להיות כאל כל אדם, תוך התמקדות באדם עצמו ולא במוגבלותו.

רוצים לעבוד כמו כולם

כאמור כשליש מהציבור חושב שאנשים עם מוגבלות שכלית צריכים להיות במסגרות תעסוקה מוגנות ונפרדות. בניגוד לממצא זה, מניתוח קבוצות הדיון אשר נערכו בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית בנושא התעסוקה, עלה כי אנשים הנמצאים במסגרות תעסוקה מוגנות מלינים על התנאים ועל הגמול הכספי הזעום, וכן מדווחים על העדפתם לעבוד בשוק החופשי. המשתתפים אשר עובדים זה מכבר בשוק החופשי, הדגישו את החשיבות של קבלת יחס טוב ומכבד כלפיהם במקום עבודתם.

בדומה למדדי ההכללה הקודמים שערכה עמותת אקים ישראל, במהלך חודשים ינואר-פברואר 2017 בוצע סקר שנתי נוסף, מתוך כוונה לבחון את השינויים בתפיסות ועמדות הציבור כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית בנושא רגשות, מחשבות ודרכי התנהגות עם אדם עם מוגבלות שכלית, ותפיסות אודות זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות שכלית, לאורך השנים.

מדגם המחקר ושיטת דגימה

עבודת השדה כללה 653 ראיונות מלאים ותקינים. במחקר השתתפו 330 גברים ו-323 נשים, מגיל 18 ומעלה. מתוך המשתתפים 582 שייכים למגזר היהודי (מתוכם 75 מקרב עולי ברית המועצות לשעבר) ו-71 משתייכים למגזר הערבי. טעות הדגימה המקסימלית הינה 3.8% לכל כיוון ברמת ביטחון של 95%. כלומר, הפער שבין הפרופורציה שהתקבלה במדגם לבין הפרופורציה האמיתית, ב-95% ביטחון אינו עולה על 3.8% +/-.

אופן ביצוע הראיונות ואיסוף הנתונים

כלי איסוף הנתונים: שאלון מובנה המכיל שאלות סגורות. במחקר זה נעשה שימוש בשאלון אשר הועבר למשתתפים בראיון טלפוני (בעברית, רוסית וערבית) בכדי להעריך עמדות כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. השאלון כלל 53 שאלות, אשר התחלקו לשלושה סוגים:

1. תגובה לפנייה של אדם עם מוגבלות שכלית: בתחילת הראיון המראיין מבקש מהמשתתפים לתאר לעצמם סיטואציה שבה הם נמצאים במקום ציבורי, למשל בתחנת אוטובוס, בבית קפה או בתור לקולנוע, כאשר בחור/ה בן/בת 30 עם מוגבלות שכלית פונה אליהם בשאלה. המשתתפים התבקשו להשיב על מספר שאלות המיועדות למדוד את תגובתם אל הבחור/ה. הפריטים שנשאלו לגביהם מודדים את מחשבותיהם (9 פריטים), תחושותיהם (13 פריטים), התנהגותם (4 פריטים) ואת מידת נכונותם לקרבה חברתית עם הבחור/ה (7 פריטים). תשובות המשתתפים בסקר מדורגות על סקאלה רציפה של 1 עד 5, כאשר 1 = במידה מועטה או כלל לא, ו-5 = במידה רבה מאוד.

2. זכויות: המשתתפים התבקשו לדרג את מידת הסכמתם לסט של 9 שאלות המתייחסות לזכויות ספציפיות של אנשים עם מוגבלות שכלית. במדד ההכללה ה-5 התבקשו המשתתפים להשיב לשאלות על תמיכה בזכויות בדגש על תחום התעסוקה.

3. הרקע הדמוגרפי: חלק זה כלל מידע אודות מין, גיל, השכלה, הכנסה, היכרות אישית עם אדם עם מוגבלות שכלית ומידת הידע של המשיב לגבי מוגבלות שכלית.

הראיונות בוצעו ממוקד הראיונות של מכון המחקר 'שווקים פנורמה' ברמת גן. המראיינים עברו הדרכה מקיפה על השאלון טרם תחילת איסוף הנתונים. במהלך עבודתם בוצעו תהליכי פיקוח, בקרה ואימות במטרה להבטיח מהימנות גבוהה של איסוף נתונים.

שיטת הדגימה הינה דגימת שכבות פרופורציונלית הסתברותית ואקראית. הדגימה ההסתברותית מתבססת על ההנחות הבאות: (א). לכל הפריטים באוכלוסייה יש הסתברות ידועה להיבחר למדגם הגולמי. (ב). לשום פריט אין סיכוי ודאי להיבחר למדגם הגולמי.

הסקר עובד ונחת על-ידי מר ודנה יוסי, מנהל מכון המחקר 'שווקים-פנורמה'.

מרכיב המחשבות:

עיון בטבלה מס' 1 מגלה כי המחשבה שאיתה הסכימו הכי הרבה משתתפים הייתה כי הם יוכלו **לגרום לאדם עם מוגבלות שכלית להרגיש יותר בנוח** (93%) וכי הוא **נראה אדם מעניין** (71%). כ-13% חשבו שהאדם עשוי להיות מסוכן לאחרים, כ-15% חשבו שהאדם עשוי להיות **אגרסיבי** כלפיהם, 46% סברו כי הם **אינם יודעים למה אדם זה מצפה מהם** ו-30% סברו כי **לא ידעו כיצד לענות לאדם**. 26% סברו כי אדם עם מוגבלות שכלית **זקוק למסגרת נפרדת** ו-11% חשבו שהאדם צריך להיות במסגרת **סגורה ומרוחקת**.

בחמישה מתוך תשעת הפריטים בטבלה 1 נמצאו הבדלים בין מדד 5 (שנת 2017) לבין מדד 4 (שנת 2016): מחד- משתתפים רבים יותר דיווחו במדד 5 על מחשבה כי האדם עשוי להיות **מסוכן לאחרים** או **אגרסיבי כלפיהם**, ומאידך, משתתפים רבים יותר דיווחו כי **ישמחו להכיר את האדם**, וכי **נראה להם שמדובר באדם מעניין**.

טבלה 1 - אחוז המשתתפים אשר דיווחו על הסכמה עם פריטי מחשבות

המחשבה	מדד 1 (2013)	מדד 2 (2014)	מדד 3 (2015)	מדד 4 (2016)	מדד 5 (2017)	בדיקת הבדלים בהשוואה למדד 4
תחשוב שחייב להיות במסגרת סגורה ומרוחקת	--	--	--	--	11.2	נשאל לראשונה בשנת 2017
תחשוב שיהיה מסוכן לאחרים	22.3	24.2	15.5	10.3	12.8	הרעה קלה בהשוואה למדד 2016
תחשוב שיהיה אגרסיבי כלפיך	25.5	31.2	18.5	14.1	14.8	הרעה קלה בהשוואה למדד 2016
תחשוב שהאדם חייב להיות במסגרת נפרדת	31.2	43.0	29.7	25.3	25.9	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
לא תדע איך לענות לאדם	37.5	38.9	33.9	33.2	30.0	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
לא תדע מה האדם מצפה ממך	47.8	54.1	41.3	53.2	45.8	שיפור קל בהשוואה למדד 2016
תשמח להכיר את האדם	74.1	58.2	57.3	60.7	68.8	שיפור קל בהשוואה למדד 2016
תחשוב שהאדם נראה מעניין	67.4	66.9	66.1	66.9	71.1	שיפור קל בהשוואה למדד 2016
תחשוב שתוכל לגרום לאדם להרגיש יותר בנוח	92.9	89.2	88.2	93.2	93.0	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016

הערות: (1) האחוזים בטבלה כוללים משתתפים אשר דיווחו על כל פריט במידה בינונית, רבה ורבה מאוד. (2) ההשוואה בין המדדים בעמודה האחרונה אינה מבוססת על הפער באחוזים בלבד, אלא כוללת גם השוואה של ממוצע כל התשובות בסקאלה (1 = כלל לא מסכים, עד 5 = מסכים בהחלט), ולפיכך ייתכן מצב שבו הבדל באחוזים אינו עולה לכדי שינוי סטטיסטי מובהק.

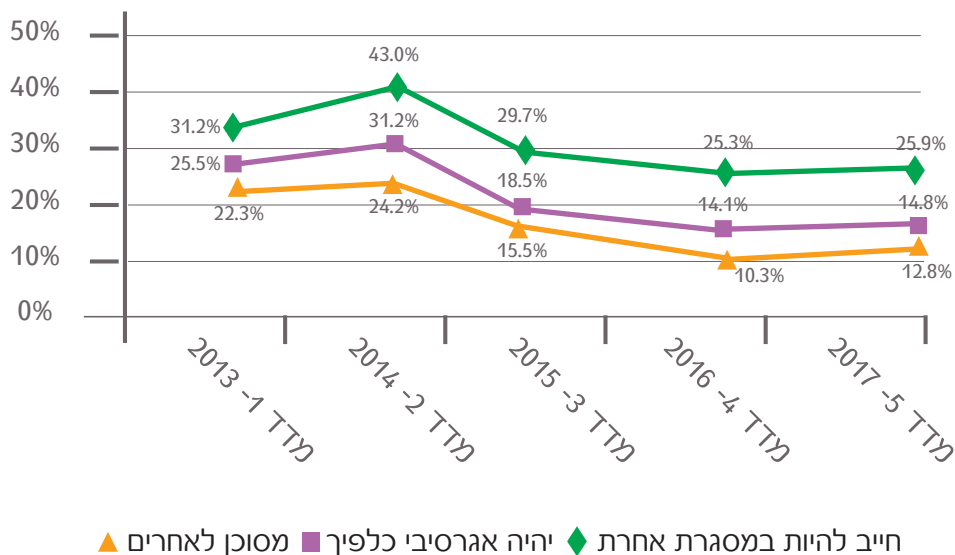
מעקב אחר המגמות לאורך שנות הסקר

בתרשים מס' 1 ניתן לעקוב אחר שלושה 'מרכיבי מחשבות' מרכזיים באמצעות השוואה רב שנתית (משנת 2013 ועד שנת 2017):

- א. מסוכן לאחרים** - אמנם חלה הרעה במדד האחרון במחשבה זו, אולם בהשוואה לשנים 2013, 2014 ו-2015 ניתן להבחין בשיפור. קרי, בהשוואה לעבר, פחות משתתפים סברו כי אדם עם מוגבלות שכלית מסוכן לאחרים.
- ב. יהיה אגרסיבי כלפך** - במדד 5 נמדדה הרעה מסוימת בהשוואה למדד 4. אולם בהשוואה למדדים 3, 2 ו-1 נמדד שיפור מהותי. כלומר, פחות משתתפים סברו כי אדם עם מוגבלות שכלית יהיה אגרסיבי כלפיהם.
- ג. חייב להיות במסגרת נפרדת** - במדד 5 נמדד שיפור מובהק בהשוואה למדדים 1 ו-2. כלומר, פחות משתתפים סברו כי אדם עם מוגבלות שכלית חייב להיות במסגרת נפרדת.

בשאלה שהוצגה לראשונה במדד 5, 11% מהמשתתפים השיבו כי אדם עם מוגבלות שכלית צריך להיות במסגרת **סגורה ומרוחקת** מהקהילה.

תרשים מס' 1 - הבדלים לאורך השנים בשלושה פריטים מרכזיים ב'מרכיבי המחשבות'

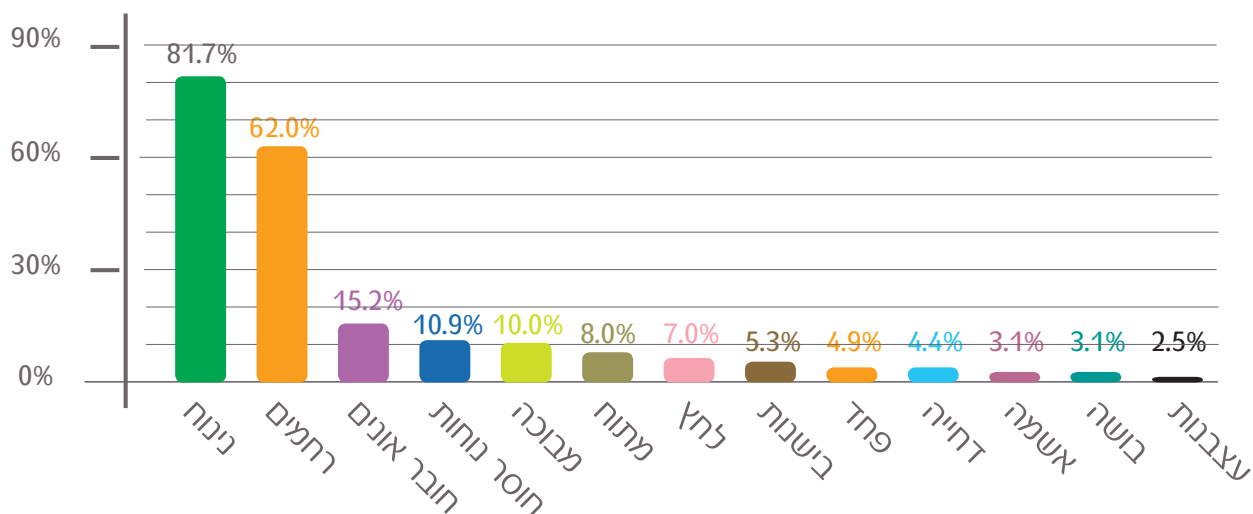

מרכיב הרגשות :

הממצאים המוצגים בתרשים מספר 2 מצביעים על כך שבמדד 5 רוב המשתתפים (82%) חשו **נינוחים** ליד אדם עם מוגבלות שכלית.

יתר הייחוסים הרגשיים (למעט רחמים וחוסר אונים) דווחו בשכיחות נמוכה מ-10%, מה שמצביע על **תחושות חיוביות** כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. כך, לדוגמה, מיעוט המשתתפים (2%-3%) דיווחו על רגשות של **בושה, אשמה, עצבנות ודחייה**.

תרשים מס' 2 - ייחוסים רגשיים (באחוזים) כלפי אדם עם מוגבלות שכלית בסקר מדד ההכללה ה - 5 (2017)

באופן כללי, ניתן לציין כי בשנה האחרונה נמדדו שינויים קלים בלבד בייחוסים הרגשיים של המשתתפים כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. רק בשישה מתוך שלושה עשר הפריטים בטבלה 2 נמצאו הבדלים בין מדד 5 (שנת 2017) לבין מדד 4 (שנת 2016).

במדד 5, יותר משתתפים דיווחו על רגשות אשר מעידים על תחושה של **דחק חברתי** בעת מפגש עם אדם עם מוגבלות שכלית, כגון: **חוסר נוחות**, **מבוכה**, **מתח ודחייה**. כמו כן, נמדדו יותר דיווחים על רגש של **רחמים** כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. לצד זאת, יותר משתתפים דיווחו גם על רגש של **ניכוח** במפגש עם אדם עם מוגבלות שכלית.

בשבעת הייחוסים הרגשיים הבאים לא נמצאו הבדלים מובהקים בין מדד 5 למדד 4: **ביישנות**, **אשמה**, **פחד**, **בושה**, **עצבנות**, **לחץ** ו**חוסר אונים**.

טבלה 2 - אחוז המשתתפים אשר דיווחו על הסכמה עם פריטי רגשות

הרגש	מדד 1 (2013)	מדד 2 (2014)	מדד 3 (2015)	מדד 4 (2016)	מדד 5 (2017)	בדיקת הבדלים בהשוואה למדד 4
נינוח	72.7	71.9	63.5	77.4	81.7	שיפור בהשוואה למדד 2016
רחמים	63.0	68.6	52.0	56.6	62.0	הרעה קלה בהשוואה למדד 2016
חוסר אונים	19.9	24.1	11.4	13.4	15.2	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
חוסר נוחות	13.2	18.4	9.7	9.3	10.9	הרעה קלה בהשוואה למדד 2016
מבוכה	12.8	13.1	9.1	7.6	10.0	הרעה קלה בהשוואה למדד 2016
מתח	14.2	13.8	8.3	6.3	8.0	הרעה קלה בהשוואה למדד 2016
לחץ	8.3	134.5	9.1	6.9	7.0	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
בישנות	9.9	12.3	5.9	5.4	5.3	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
פחד	11.3	10.6	7.3	6.3	4.9	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
דחייה	4.6	5.0	4.9	3.4	4.4	הרעה קלה בהשוואה למדד 2016
אשמה	10.6	6.0	2.2	3.0	3.1	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
בושה	7.3	6.9	4.0	2.4	3.1	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
עצבנות	6.3	7.6	5.2	3.1	2.5	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016

הערות: (1) האחוזים בטבלה כוללים משתתפים אשר דיווחו על כל פריט במידה בינונית, רבה ורבה מאוד. (2) ההשוואה בין המדדים בעמודה האחרונה אינה מבוססת על הפער באחוזים בלבד, אלא כוללת גם השוואה של ממוצע כל התשובות בסקאלה (1 = כלל לא מסכים, עד 5 = מסכים בהחלט), ולפיכך ייתכן מצב שבו הבדל באחוזים אינו עולה לכדי שינוי סטטיסטי מובהק.

מעקב אחר המגמות לאורך שנות הסקר

בתרשים מס' 3 ניתן לעקוב אחר ארבעה **ייחוסים רגשיים** מרכזיים באמצעות השוואה רב שנתית (משנת 2013 ועד שנת 2017):

א. חוסר אונים - אמנם בשני הסקרים האחרונים חלה הרעה בתחושת חוסר האונים בעת מפגש עם אדם עם מוגבלות שכלית, אולם בהשוואה לשנים 2013-2014 ניתן להבחין בשיפור מהותי.

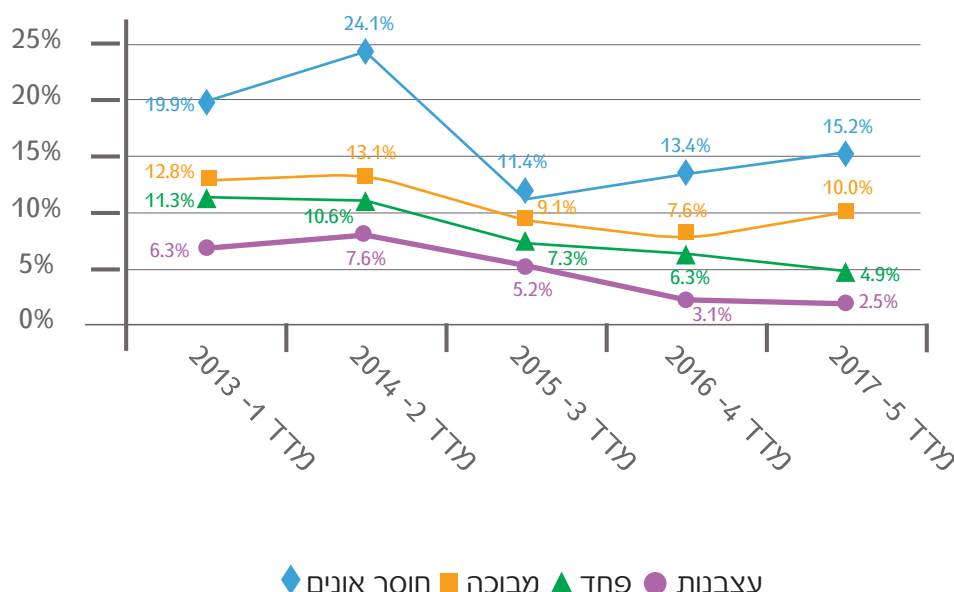
ב. מבוכה - מבוכה היא אחת מהתחושות המעידות על דחק חברתי. בסקר 2017 נמדדה הרעה מסוימת בהשוואה לסקר 2016, אולם בהשוואה לשנים 2013-2014 נמדד שיפור.

ג. פחד - מגמת השיפור בפריט זה נמשכת גם בסקר 2017. החל מהמדד הראשון בשנת 2013, פחות משתתפים חשו בפחד בעת מפגש עם אדם עם מוגבלות שכלית.

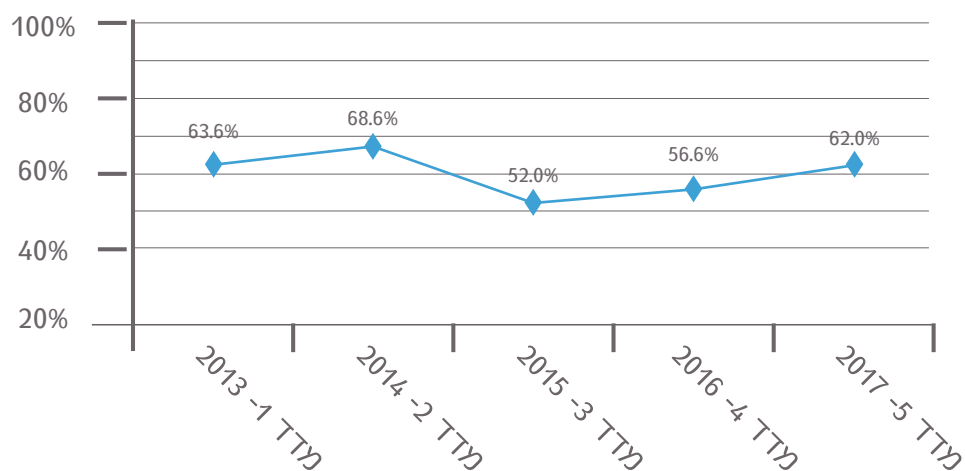
ד. עצבנות - פחות משתתפים חווים תחושה של עצבנות בעקבות מפגש עם אנשים עם מוגבלות שכלית. מגמה זו זוהתה לראשונה בסקר שנערך בשנת 2015 והיא נמשכת גם בשנה זו.

ה. רחמים - 62% ממשתתפי הסקר דיווחו כי הם חשים רחמים כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית. נתון זה מצביע על הרעה ביחס למדד ה- 4 (57%) וגם ביחס למדד ה- 3 (52%).

תרשים מס' 3 - הבדלים לאורך השנים בארבעה ייחוסים רגשיים כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית

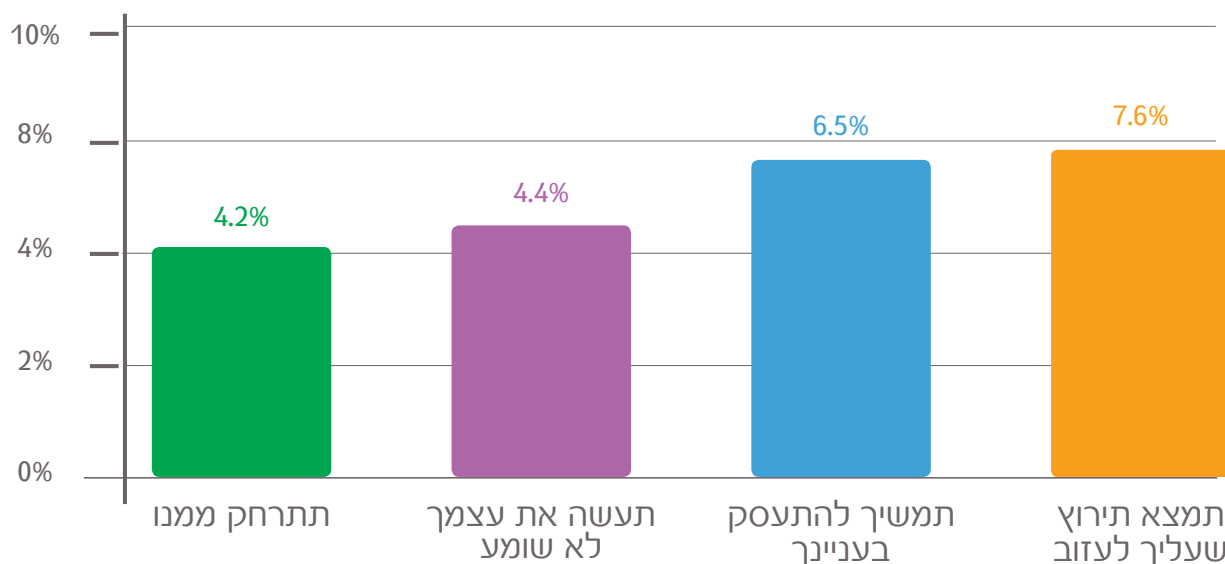
תרשים מס' 4 - הבדלים לאורך השנים בתחושת הרחמים של הציבור כלפי אנשים עם מגבלות שכלית

מרכיב ההתנהגות:

כפי שניתן לראות בתרשים מס' 5, במדד 5 רק מיעוט מקרב הציבור דיווח על קיומה של התנהגות המנעותית או התנהגות מתרחקת כלפי אנשים עם מגבלות שכלית. כך למשל, רק 4% יעדיפו להעמיד פנים שאינם שומעים פניה מאדם עם מגבלות שכלית (ישקעו בקריאת עיתון/שיחת טלפון), או להמשיך להתעסק בעניינם בעת מפגש עם אדם עם מגבלות שכלית, ורק 7%-8% ימצאו תירוץ לעזוב את המקום או להתרחק מאנשים עם מגבלות שכלית.

תרשים מס' 5 - שיעור התנהגויות המנעותיות או התנהגויות מתרחקות כלפי אדם עם מוגבלות שכלית במדד 5

במדד 5 נמדדו שינויים קלים בארבעת פריטי ההתנהגות שנבדקו בהשוואה למדד הקודם. שיפור קל נמדד בנטייה של הציבור לחמוק ממפגש עם אדם עם מוגבלות שכלית או להתעלם מפנייה של אדם עם מוגבלות שכלית. הרעה קלה נמצאה בכוונה של המשתתפים לשקוע בקריאת עיתון או בשיחה בטלפון הנייד בעת מפגש עם אנשים עם מוגבלות שכלית. נתונים אלה מוצגים בטבלה 3:

טבלה מס' 3 - אחוז המשתתפים אשר דיווחו על הסכמה עם פריטי ההתנהגות

ההתנהגות	מדד 1 (2013)	מדד 2 (2014)	מדד 3 (2015)	מדד 4 (2016)	מדד 5 (2017)	בדיקת הבדלים בהשוואה למדד 4
תרחק ממנו	9.9	18.1	9.5	7.6	7.6	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
תעשה את עצמך לא שומע	6.4	8.4	6.6	3.1	4.2	הרעה קלה בהשוואה למדד 2016
תמשיך להתעסק בענייך	6.3	13.6	8.0	5.7	4.4	שיפור קל בהשוואה למדד 2016
תמצא תירוץ שעליך לעזוב	8.0	16.3	7.7	7.5	6.5	שיפור קל בהשוואה למדד 2016

הערות: (1) האחוזים בטבלה כוללים משתתפים אשר דיווחו על כל פריט במידה בינונית, רבה ורבה מאוד. (2) ההשוואה בין המדדים בעמודה האחרונה אינה מבוססת על הפער באחוזים בלבד, אלא כוללת גם השוואה של ממוצע כל התשובות בסקאלה (1 = כלל לא מסכים, עד 5 = מסכים בהחלט), ולפיכך ייתכן מצב שבו הבדל באחוזים אינו עולה לכדי שינוי סטטיסטי מובהק.

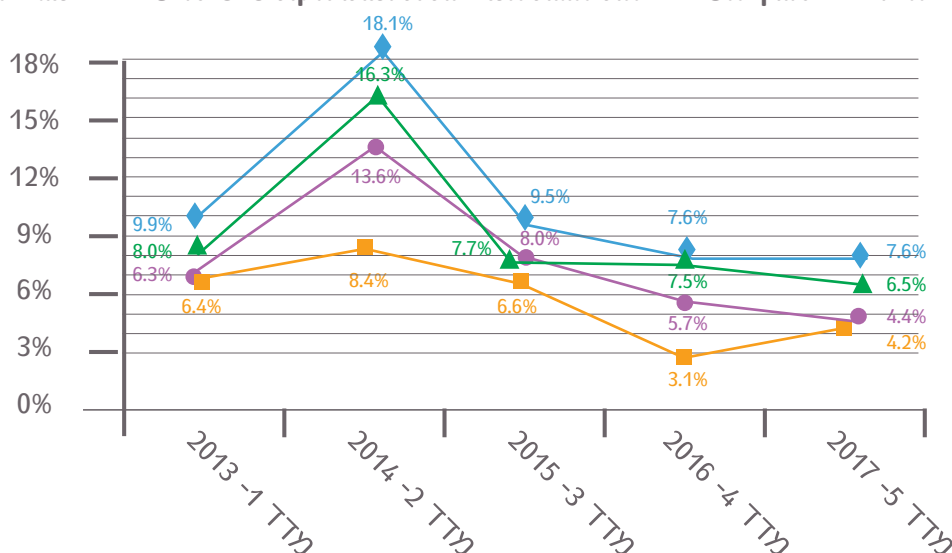
מעקב אחר המגמות לאורך שנות הסקר

בתרשים מס' 6 עקבנו אחר התנהגות המנעותית או התנהגות מתרחקת כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית באמצעות השוואה רב-שנתית של נתוני הסקרים שבוצעו בהקשר זה (משנת 2013 ועד שנת 2017):

א. התנהגות המנעותית - באופן כללי, המגמה הרב שנתית מצביעה על שיפור בהתנהגות המנעותית כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית.

ב. התנהגות מתרחקת - נרשם שיפור לאורך השנים בהן נמדדה התנהגות מתרחקת כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית.

תרשים מס' 6 - הבדלים לאורך השנים בהתנהגות המנעותית ומתרחקת כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית

תמצא תירוץ שעליך לעזוב ♦ תתרחק ממנו ■ תמשיך להתעסק בעניינך ▲ תעשה את עצמך לא שומע ●

מרכיב הקרבה החברתית:

בהתייחס לתפיסת הציבור אודות קרבה חברתית כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית, ניתן לקבוע כי באופן כללי **ייחוס הקרבה החברתית במדד 5 היו חיוביים:**

- 94% הביעו נכונות **להצטרף לחוג ספורט** אשר משתתף בו גם אדם עם מוגבלות שכלית.
- 92% הביעו נכונות **לשחות בבריכה ציבורית** לצד אדם עם מוגבלות שכלית.
- 92% הביעו נכונות **לקבל שרות** מאדם עם מוגבלות שכלית בבית-קפה.
- 92% הסכימו **שהילד שלהם ילמד בכיתה** שבה לומד ילד עם מוגבלות שכלית.
- 91% הסכימו **לעבוד באותו חדר** לצידו של אדם עם מוגבלות שכלית.
- 90% הביעו נכונות **להיות שכנים** של אדם עם מוגבלות שכלית*.
- 73% הביעו נכונות **להיות חברים** של אדם עם מוגבלות שכלית.

*מניתוח של כל התשובות בפרק זה, עולה כי אחוז נמוך יחסית של משתתפים הביעו נכונות מובהקת (במידה רבה ורבה מאוד) להיות שכן של אדם עם מוגבלות שכלית, לעומת רכיבי קרבה חברתית אחרים בהם אחוז המשתתפים שהביעו נכונות מובהקת היה גבוה יותר.

מתוך נתונים אלה עולה כי סוג הקרבה אשר בה דווח על הרצון הכי נמוך היה להיות חבר של אדם עם מוגבלות שכלית, ולאחר מכן להיות שכן של אדם עם מוגבלות שכלית. במקביל, סוג הקרבה החברתית המועדפת ביותר על ידי משתתפי הסקר, הינה נכונות להצטרף לחוג ספורט שבו משתתף גם אדם עם מוגבלות שכלית.

טבלה מס' 4 - אחוז המשתתפים המוכנים לקרבה חברתית

סוג הקרבה החברתית	מדד 1 (2013)	מדד 2 (2014)	מדד 3 (2015)	מדד 4 (2016)	מדד 5 (2017)	בדיקת הבדלים בהשוואה למדד 4
מוכן להיות חבר שלו	67.6	59.9	63.6	69.5	73.0	שיפור קל בהשוואה למדד 2016
מוכן להיות שכן שלו	85.6	81.2	86.3	90.2	90.2	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
מוכן לעבוד עמו באותו חדר בעבודה	85.7	80.7	87.8	88.1	90.8	שיפור קל בהשוואה למדד 2016
מוכן שהילד שלו ילמד בכיתה עם ילד עם מוגבלות שכלית	--	--	--	88.4	91.7	שיפור קל בהשוואה למדד 2016
מוכן לקבל ממנו שרות בבית קפה	85.6	83.4	86.0	89.4	92.3	שיפור קל בהשוואה למדד 2016
מוכן לשחות עמו בבריכה ציבורית	--	--	--	--	92.3	נשאל לראשונה בשנת 2017
מוכן להשתתף עמו בחוג ספורט	--	--	--	--	93.8	נשאל לראשונה בשנת 2017

הערות: (1) האחוזים בטבלה כוללים משתתפים אשר דיווחו על כל פריט במידה בינונית, רבה ורבה מאוד. (2) ההשוואה בין המדדים בעמודה האחרונה אינה מבוססת על הפער באחוזים בלבד, אלא כוללת גם השוואה של ממוצע כל התשובות בסקאלה (1 = כלל לא מסכים, עד 5 = מסכים בהחלט), ולפיכך ייתכן מצב שבו הבדל באחוזים אינו עולה לכדי שינוי סטטיסטי מובהק.

מעקב אחר המגמות לאורך שנות הסקר

מניתוח השינויים בחמישה סוגים שונים של קרבה חברתית כלפי אדם עם מוגבלות שכלית באמצעות השוואה רב שנתית של נתוני הסקרים שבוצעו (משנת 2013 ועד שנת 2017) עולים הממצאים הבאים:

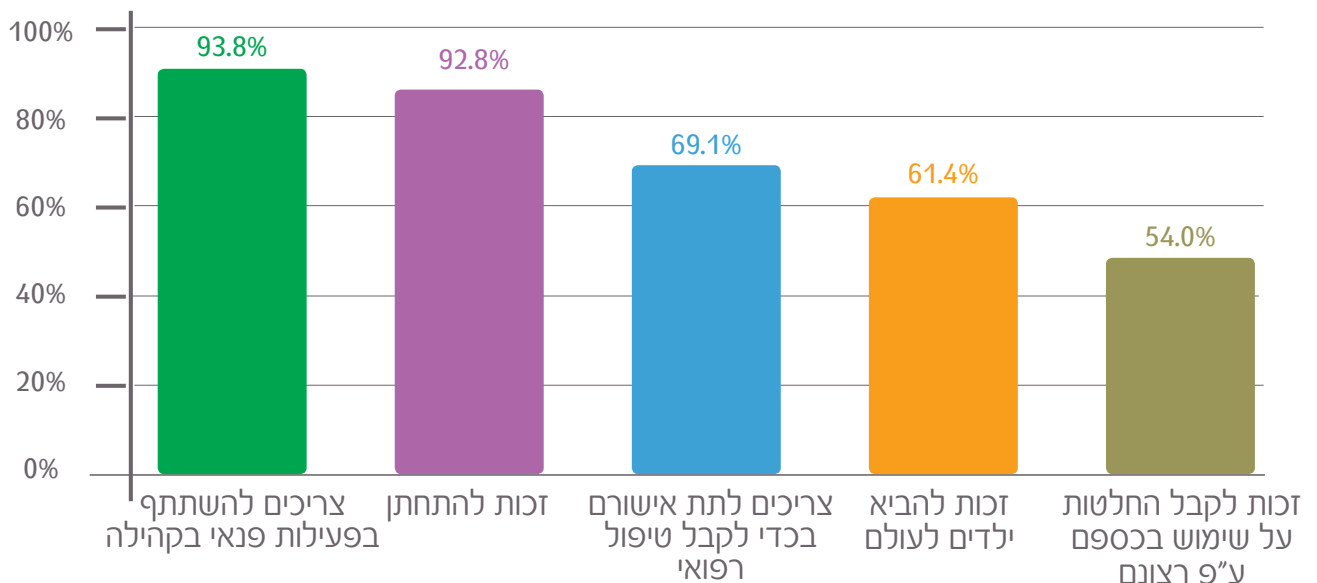
- א. **מוכן להיות חבר שלו** - נמשכת המגמה של עלייה בנכונות להיות חבר של אדם עם מוגבלות שכלית, משיעור של 60% במדד 2 לשיעור של 73% במדד 5.
- ב. **מוכן להיות שכן שלו** - אין הבדל בין מדד 5 לבין מדד 4. אולם, נמצא שיפור בהשוואה למדדים 1, 2 ו-3.
- ג. **מוכן לעבוד עמו באותו חדר עבודה** - במדד 5 נמדד שיפור קל בהשוואה למדד 1 עד 4. כלומר, יותר משתתפים הביעו נכונות לעבוד באותו חדר עם אדם עם מוגבלות שכלית מבעבר.
- ד. **מוכן שהילד שלו ילמד בכיתה עם ילד עם מוגבלות שכלית** - שאלה זו נשאלה לראשונה במדד 4. חל שיפור קל בהסכמה של המשתתפים שהילד שלהם ילמד באותה כיתה יחד עם ילד עם מוגבלות שכלית.

תמיכה בזכויות אנשים עם מוגבלות שכלית:

התמיכה הרבה ביותר ניתנה לזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית להשתתף בפעילות פנאי בקהילה (94%), בעוד שהתמיכה המועטה ביותר הייתה בזכותם של האנשים לקבל החלטות על השימוש בכספם על פי רצונם (נבדק לראשונה במדד 5). הממצאים העיקריים המוצגים בתרשים מס' 7 הם:

- 94% תמכו בזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית להשתתף בפעילות פנאי בקהילה, במתנ"ס, תנועות נוער או חוגי ספורט.
- 92% תמכו בזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית להתחתן.
- 69% תמכו בזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית לתת את אישורם לפני קבלת טיפול רפואי.
- 61% תמכו בזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית להביא ילדים לעולם.
- 54% תמכו בזכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית לקבל החלטות על השימוש בכספם על-פי רצונם.

תרשים מס' 7 - שיעור הנשאלים בסקר 2017 אשר תמכו בזכויות של אנשים עם מוגבלות שכלית

בשלושה מתוך ארבעת הפרמטרים שנמדדו בשנים קודמות לא חל שינוי בהשוואה לממצאי הסקר אשר נערך בשנה שעברה. לעומת זאת, חלה ירידה בתמיכת הציבור בזכות של אנשים עם מוגבלות שכלית **להשתתף בפעילות פנאי בקהילה**.

בטבלה 5 רוכזו הנתונים המצביעים על השינויים בשיעור התמיכה של הציבור במכלול זכויות של אנשים עם מוגבלות שכלית:

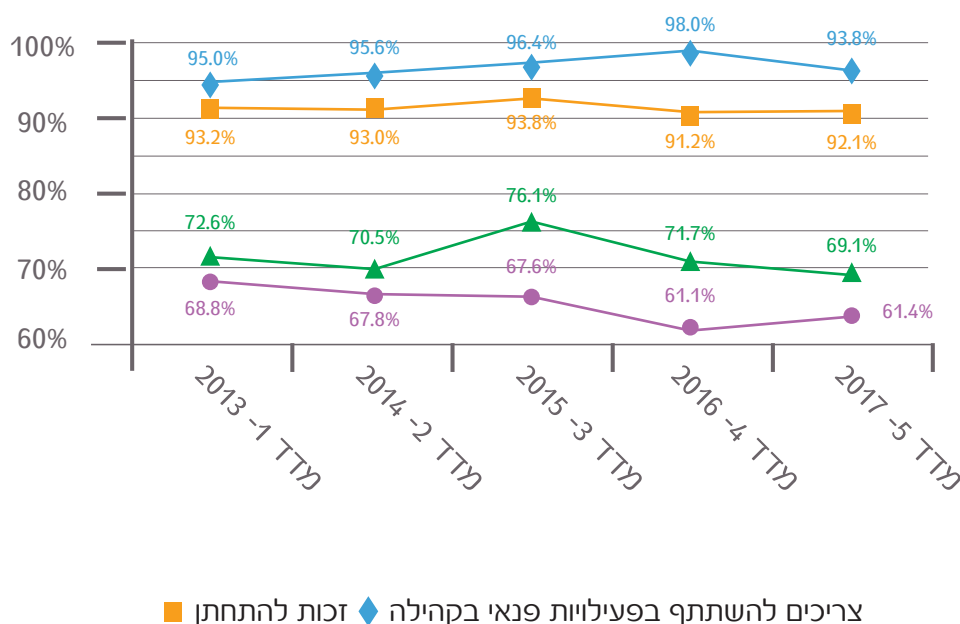
טבלה מס' 5 - אחוז המשתתפים אשר תמכו בכל זכות

הזכות	מדד 1 (2013)	מדד 2 (2014)	מדד 3 (2015)	מדד 4 (2016)	מדד 5 (2017)	בדיקת ההבדלים בין המדדים
צרכים להשתתף בפעילויות פנאי בקהילה במתנ"ס, בתנועת-נוער או בחוגי ספורט	95.0	95.6	96.4	98.0	93.8	הרעה בהשוואה לכול המדדים הקודמים
זכות להתחתן	93.2	93.0	93.8	91.2	92.1	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
צרכים לתת אישורם בכדי לקבל טיפול-רפואי	72.6	70.5	76.1	71.7	69.1	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
זכות להביא ילדים לעולם	68.8	67.8	67.6	61.1	61.4	אין הבדל מובהק בהשוואה למדד 2016
זכות לקבל החלטות על השימוש בכספם על פי רצונם	--	--	--	--	54.0	נשאל לראשונה בשנת 2017

הערות: (1) האחוזים בטבלה כוללים משתתפים אשר דיווחו על כל פריט במידה בינונית, רבה ורבה מאוד. (2) ההשוואה בין המדדים בעמודה האחרונה אינה מבוססת על הפער באחוזים בלבד, אלא כוללת גם השוואה של ממוצע כל התשובות בסקאלה (1 = כלל לא מסכים, עד 5 = מסכים בהחלט), ולפיכך ייתכן מצב שבו הבדל באחוזים אינו עולה לכדי שינוי סטטיסטי מובהק.

- בתרשים מס' 8 ניתן לעקוב אחר ארבע זכויות באמצעות השוואה רב-שנתית (משנת 2013 ועד שנת 2017):
- זכות להשתתף בפעילות פנאי בקהילה** - בסקר האחרון חלה הרעה בהשוואה לכל הסקרים הקודמים.
 - זכות להתחתן** - נשמרת רמת תמיכה גבוהה בזכות זו לאורך השנים.
 - זכות לתת אישור בכדי לקבל טיפול רפואי** - אין הבדלים מובהקים בהשוואה למדד 1 ו- 2.
 - זכות להביא ילדים לעולם** - חלה הרעה בהשוואה למדד 1, 2 ו- 3.

תרשים מס' 8 - שיעור הנשאלים בסקר 2017 אשר תמכו בזכויות של אנשים עם מוגבלות שכלית

◆ צרכים להשתתף בפעילויות פנאי בקהילה ■ זכות להתחתן
▲ צרכים לתת אישורם בכדי לקבל טיפול רפואי ● זכות להביא ילדים לעולם

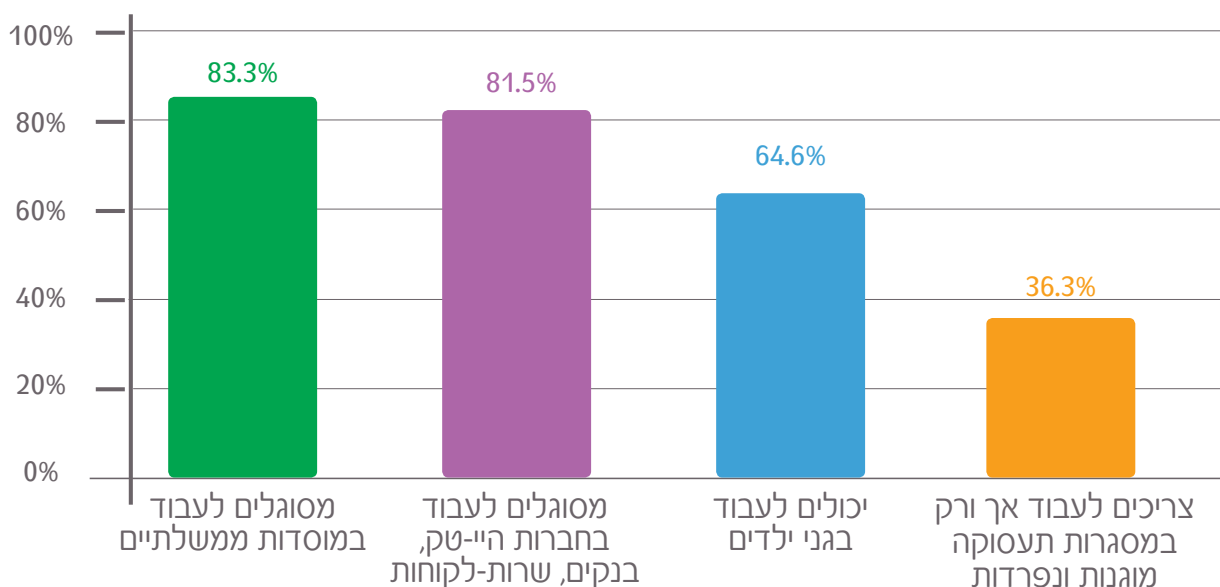
עמדות כלפי אפשרויות תעסוקה של אנשים עם מוגבלות שכלית

במדד 5 שולבו לראשונה ארבעה **משתני מעקב חדשים** הבודקים את עמדות הציבור כלפי אפשרויות תעסוקה של אנשים עם מוגבלות שכלית: **מסוגלות לעבוד בגני ילדים, מסוגלות לעבוד במוסדות ממשלתיים, מסוגלות לעבוד בחברות בסקטור הפרטי, והזכות לעבוד במסגרות שאינן מוגנות ונפרדות.**

הממצאים העיקריים המוצגים בתרשים מס' 9 הם:

- 83% סבורים כי אנשים עם מוגבלות שכלית **מסוגלים לעבוד במוסדות ממשלתיים** כגון: בכנסת ישראל, משרדי ממשלה, עיריות וכו'.
- 82% סבורים כי אנשים עם מוגבלות שכלית **מסוגלים לעבוד בסקטור הפרטי** כגון: בחברות היי טק, בנקים, שרות לקוחות וכו'.
- 65% סבורים כי אנשים עם מוגבלות שכלית **יכולים לעבוד בגני ילדים.**
- 36% חושבים כי אנשים עם מוגבלות שכלית **צריכים לעבוד אך ורק במסגרות תעסוקה מוגנות ונפרדות.**

תרשים מס' 9 - שיעור התמיכה בכל אחת מאפשרויות התעסוקה הבאות

הכרות אישית עם אדם עם מוגבלות שכלית

אחוז האנשים המעידים על הכרות אישית עם אדם עם מוגבלות שכלית נותר קבוע לאורך השנים. לכ- 1/3 מהציבור יש הכרות אישית עם אדם עם מוגבלות שכלית. על מנת לבדוק את ההשפעה של הכרות אישית עם אדם עם מוגבלות שכלית על העמדות והתפיסות כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית, נבדקו ההבדלים בכלל פריטי העמדות של הציבור הרחב, בין משתתפים אשר יש להם היכרות מוקדמת עם אדם עם מוגבלות שכלית, לבין משתתפים ללא היכרות מוקדמת עם אדם עם מוגבלות שכלית.

- **ברכיב המחשבות** - משתתפים אשר להם היכרות מוקדמת עם אדם עם מוגבלות שכלית, דיווחו על מידה רבה יותר של הסכמה עם המחשבות כי **ישמחו להכיר את האדם**, יחשבו כי יוכלו **לגרום לו להרגיש יותר בנוח**. זאת ועוד, מרביתם **לא חושבים שאדם עם מוגבלות שכלית יכול להיות מסוכן או אגרסיבי**.
- **ברכיב הרגשי** - נמצא כי משתתפים אשר להם היכרות מוקדמת עם אדם עם מוגבלות שכלית, מדווחים על פחות רגשות של דוחק חברתי, ובכלל זה פחות רגשות של **לחץ, מתח, חוסר-אונים, מבוכה או חוסר נוחות**.
- **ברכיב ההתנהגות** - משתתפים אשר להם היכרות מוקדמת עם אדם עם מוגבלות שכלית, דיווחו על **פחות הסכמה עם התנהגות המנעותית או התנהגות מתרחקת** שבה הם ימצאו תירוץ בכדי לעזוב, יתרחקו מאדם עם מוגבלות שכלית או שלא יענו לאדם עם מוגבלות שכלית.
- **ברכיב הקרבה החברתית** - נמצאו הבדלים בין משתתפים אשר להם היכרות מוקדמת עם אדם עם מוגבלות שכלית לאלו ללא היכרות מוקדמת, בכל סוגי הקרבה החברתית. משתתפים אשר להם היכרות מוקדמת, דיווחו על הסכמה רבה ביותר לקרבה מסוג של שכנות, חברות, לקבל שירות בבית קפה, לעבוד באותו חדר, לשחות יחד בבריכה, ציבורית, להשתתף יחד בחוג ספורט וללמוד באותה כיתה.

• **בהתייחס לזכויות של אנשים עם מוגבלות שכלית** - נמצאו הבדלים בכל פריטי הזכויות בהתבסס על היכרות מוקדמת. משתתפים אשר להם היכרות מוקדמת, דיווחו על **הסכמה רבה יותר** עם זכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית **להשתתף בפעילות פנאי בקהילה, לתת את אישורם לטיפול רפואי, להתחתן, לעבוד בגני ילדים, לעבוד במוסדות ממשלתיים, לעבוד בחברות בסקטור הפרטי ולהביא ילדים.**

להיכרות מוקדמת עם אנשים עם מוגבלות שכלית יש השפעה חיובית על העמדות והתפיסות כלפי אוכלוסייה זו.

מגדר המשתתפים בסקר

בכדי לבדוק אם קיימים הבדלים בין **גברים לנשים** בעמדות ובתפיסות כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית, נבדקו הממוצעים של כל המשתתפים הרלוונטיים. נמצא כי גברים תמכו יותר מנשים בזכויות של אנשים עם מוגבלות שכלית. לעומת זאת, יותר גברים דיווחו על התנהגות המנעותית או התנהגות מתרחקת והפגינו יותר רגשות של דוחק חברתי כלפי אדם עם מוגבלות שכלית, מאשר הנשים.

עוד נמצא כי **נשים תמכו יותר מגברים בזכות של אנשים עם מוגבלות שכלית להשתתף בפעילות פנאי בקהילה, ודיווחו על הסכמה רבה יותר לקרבה מסוג של שכנות, לעבוד באותו חדר ולהשתתף יחד בחוג ספורט.**

גילאי המשתתפים בסקר

על מנת לבדוק אם קיימים הבדלים בעמדות ובתפיסות כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית בין **צעירים** (גילאי 18-34) לבין **מבוגרים** (גילאי 35 ומעלה) נבדקו הממוצעים של כל המשתתפים הרלוונטיים. **לרוב לא נמצאו הבדלים מובהקים בין תשובות הצעירים לבין תשובות המבוגרים, למעט בהקשר לתמיכה בזכויות של אנשים עם מוגבלות שכלית.** נשאלים המשתתפים לקבוצת הצעירים דיווחו על **הסכמה רבה יותר** עם זכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית **להביא ילדים לעולם, לתת את אישורם לטיפול רפואי ולקבל החלטות עצמאיות בכל הנוגע לשימוש בכספם הפרטי.**

חלק ב'

קבוצות מיקוד של אנשים עם מוגבלות
שכלית בנושאי תעסוקה וזוגיות

**"אדם הוא מעט ממה שנולד עימו,
והרבה ממה שהוא עושה מעצמו"**
(אלכסנדר גרהם בל)

סגור עצמי הוא היכולת של האדם לדבר או לפעול בעד עצמו, לעמוד על מימוש זכויותיו, להחליט מה טוב עבורו ולקבל אחריות על החלטותיו¹.

עבודת קבוצות המסנגרים העצמיים באקים החלה לפני כ-4 שנים עם הקמת קבוצת המסנגרים הראשונה בעיר חולון, וזאת מתוך הכרה בחשיבות הקמת קבוצות מנהיגות מקרב האנשים עצמם (עד אז פעלו הנהגות הורים ומתנדבים בלבד), כל זאת ברוח התפיסה 'שום דבר עלינו בלעדינו'. קבוצת המסנגרים של חולון עברה תהליכים משמעותיים שהפכו אותה לגוף עצמאי, מוכר וחשוב בעיר ובארץ. מאז, הקימה אקים 6 קבוצות מסנגרים נוספות ברחבי הארץ: בית שאן, אור עקיבא, בת ים, דימונה, רחובות ומראר. בחזונה של אקים, קבוצות המסנגרים תפעלנה בכל ישוב בו פועל סניף של אקים (64 סניפים ומוקדי פעילות ברחבי הארץ).

חברי קבוצות המסנגרים העצמיים נבחרים על ידי חבריהם בהליך בחירות מסודר כנציגי המסגרות של אנשים עם מוגבלות שכלית בעיר. החברים בקבוצות המסנגרים לומדים מהו סגור ופועלים לקידום זכויותיהם בתחומי החיים השונים, ולהטמעת עמדות חיוביות כלפי כלל האנשים עם מוגבלות שכלית בעיר בה הם פועלים.

בימים אלו אקים פועלת בשיתוף ארגונים נוספים ומשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים, להקמת קבוצת סגור ארצית אשר תפעל לקדם נושאים הנוגעים לחייהם של כלל האנשים עם מוגבלות שכלית המתגוררים בארץ.

סגור עצמי והכללה (Self-Advocacy & Inclusion)

עקרונות הסגור העצמי של אנשים עם מוגבלות בכלל ושל אנשים עם מוגבלות שכלית בפרט, שמיעת קולם של האנשים, ומעורבותם במאבקים לקידום זכויותיהם ובתהליכי קבלת החלטות בנושאים הנוגעים לחייהם, הם חלק בלתי נפרד מאמנת האו"ם בדבר זכויותיהם של אנשים עם מוגבלות אשר אושרה על ידי ממשלת ישראל בשנת 2012.

האמנה מסמלת הלכה למעשה שינוי בתפיסה כלפי אנשים עם מוגבלות: מתפיסה פטרונית ומגוננת- תפיסת החסד והרחמים, אשר לפיה האדם עצמו אינו מסוגל להנהיג את חייו ומוטב שיחיה במסגרות מוגנות לשמירה על בטחונו האישי, לתפיסת כבוד האדם וחירותו - הרואה את האדם בגובה העיניים ומבקשת להעניק לו שליטה על חייו תוך כדי מתן תמיכות בהתאם לצרכיו. תפיסה השמה את האדם במרכז (Person Centered Approach), תפיסה המכבדת את רצונותיו ובחירותיו של האדם (סגור עצמי), ואת זכותם של אנשים עם מוגבלות לחיות בקהילה (הכללה = Inclusion) ולא באופן נפרד.

הטמעת תפיסה זו חייבת להיות רב ממדית ומכוונת לקובעי מדיניות, לאנשים התומכים בעבודתם באנשים עם מוגבלות, לבני משפחה, לנותני השירותים (ובהם רופאים וצוותים רפואיים, מורים ומחנכים, נהגי אוטובוסים, ועוד), לקהילה המקומית ולעומדים בראשה ולחברה בכללותה.

ואולם, כיום מחקרים מדברים גם על הסטיגמה העצמית של אנשים עם מוגבלות שכלית, הנובעת בעיקרה מיחסה של החברה כלפיהם. סטיגמה עצמית מתבטאת בהערכה עצמית נמוכה, דעות קדומות, בושה ועוד. הסגור העצמי הוא כלי המאפשר הפחתת הסטיגמה העצמית, והעצמה של האנשים לאחר שלקחו שליטה על חייהם.

תפקידנו הוא לשמוע את קולם, ולהשמיעו, וזאת במטרה לשפר את איכות חייהם ולקדם את זכויותיהם ואת הכללתם בחברה הישראלית.

¹ לאה קוזמינסקי (2004). "מדברים בעד עצמם סגור עצמי של לומדים עם לקויות למידה". הוצאת יסוד ומכון מופ"ת

קבוצות מיקוד בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית

במדד ההכללה ה-4 בשנת 2016, ערכנו לראשונה, לצד הסקר בציבור הרחב, סקר בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית שבחן את עמדותיהם של האנשים עצמם באשר ליחס הציבור כלפיהם. ממצא משמעותי במיוחד היה הפער בין העמדות עליהם מדווח הציבור (עמדות חיוביות), לאופן שבו האנשים עם מוגבלות שכלית עצמם חווים את יחס הציבור כלפיהם (יחס שלילי). במדד זה, אנו מבקשים להעמיק לנושאים המעסיקים את האנשים עם המוגבלות השכלית בחיי היומיום, וזאת באמצעות ניתוח הדיונים שהתקיימו במסגרת קבוצות המיקוד בכנס המסנגרים.

בינואר 2017 התקיים כנס המסנגרים הארצי של אק"ם ישראל - תחת הכותרת: **‘שום דבר עלינו בלעדינו’**. בכנס השתתפו כ-70 אנשים עם מוגבלות שכלית מכל רחבי הארץ: צפת, בית שאן, מגדל העמק, רעננה, אור עקיבא, תל אביב-יפו, חולון, בת ים, רחובות, דימונה ואשדוד. אנשים עם מוגבלות שכלית, שהיו חלק מוועדת ההיגוי של הכנס, הם שהגדירו באלו נושאים מרכזיים יעסוק הכנס, נושאים אשר מעסיקים אותם בחיי היום יום: **תעסוקה, זוגיות ומנהיגות (קבוצות של מסנגרים עצמיים יישוביות)**.

שמעו את קולנו

שמיעת קולם של האנשים התבצעה באמצעות קבוצות דיון: שתיים עסקו בתעסוקה, אחת בזוגיות, ואחת במנהיגות. כל משתתף בחר באיזו קבוצת דיון הוא מבקש להשתתף על פי העניין שלו בנושא. כל קבוצה כללה כ-20 אנשים, מנחה ואדם נוסף, מאפשר, שסייע בפישוט הדיון והתאמתו למשתתפים.

המטרה בקבוצות הדיון הייתה לשמוע כיצד אנשים עם מוגבלות שכלית מתייחסים לנושאים מהותיים בחייהם. מנחי הקבוצות הונחו לאפשר לאנשים עצמם להעלות סוגיות המטרידות אותם בנושאים אלו ולשמוע את קולם תוך הימנעות ככל הניתן מהובלת הדיון. יש לציין כי **לכל המשתתפים היה חשוב להשמיע את קולם ולתרום לדיון** ומידת השתתפותם הייתה רבה.

עבודה ותעסוקה

נושא התעסוקה מטריד אנשים עם מוגבלות וללא ספק מהווה את אחד התחומים המשמעותיים בחייהם של האנשים. כאמור, בנושא זה התקיימו שתי קבוצות דיון וזאת לאור הביקוש של המשתתפים בכנס לומר את דברם בנושא זה. נושא משמעותי שעלה בדיון על ידי כלל האנשים הנמצאים במסגרת תעסוקתית, הוא **היחס אותו הם מקבלים מצד המנהלים ומצד הקולגות במקום העבודה**, המשקל הרב שהם מייחסים לכך והשפעתו על שביעות רצונם של האנשים ממקום העבודה.

יחס העובדים והמנהלים כמדד להצלחה והקשיים בעבודה בשוק החופשי

רבים מהאנשים דיווחו מיוזמתם על היחס שהם מקבלים בעבודה בין אם מצד המנהלים ובין אם מצד עובדים אחרים. כפי שניתן לצפות, **התייחסויות חיוביות מובילות לשביעות רצון ממקום העבודה, ולהפך**, קושי לעמוד במשימות, **ותלונות מצד המעסיקים גורמים לחוסר שביעות רצון**. בין היתר העלו משתתפים כי הדרישות מהאנשים העובדים בשוק החופשי גבוהות יותר ומאתגרות יותר מאשר במפעלים המוגנים.

- “עבדתי בבית קפה היה לי יחס על הפנים, גם התייחסו לא יפה. עזבתי את המקום”.
- “זה מאוד קשה כשהמנהל צועק עליי כל שבוע”.
- “גם בעבודה לפעמים צועקים עליי, אני במטבח צועקים עליי. זה לא מכובד, זה לא מכבד זה מעליב אותי”.
- “אני מרוצה שהמנהל שלי אומר לי שאני עובד כמו 10 פועלים, אני מקבל מחמאות גם מבעל הבית וגם מהפועלים, אני לא אוהב שלוחצים עליי, שאני לא מספיק לעשות את העבודה”.

- "מתייחסים אליי טוב, וכל פעם שאני באה אומרים לי בוקר טוב. אני אוהבת את העבודה אני בן אדם חברותי אני אוהבת לדבר איתם ולעשות פוליש, אנחנו כמו משפחה אוהבת וחמה".
- קשה לי בעבודה לפעמים, אני במטבח וקשה לי לעמוד. כשאני אומרת את זה למנהלים לא אכפת להם".
- "היה לי קשה גם במקום העבודה הקודם, במע"ש לא קשה לי".

רצון לעבוד בשוק החופשי

- רבים מהאנשים העובדים במע"שים (מרכזי עבודה שיקומיים), ציינו את **רצונם להשתלב בשוק החופשי**.
- "רוצה עבודה בחוץ כי נמאס לי מהמע"ש".
- "הייתי רוצה גם להתקדם לעבוד בחוץ שיהיה לי יותר כסף".
- "אני מעדיפה לעבוד במקום לנוח".
- "אני עובדת במע"ש ולא כל כך כיף לי. אני רוצה לעבוד בחוץ".

תנאים והגמול במסגרות התעסוקה המוגנות (מע"ש)

- רמי הנר ורגינה אינואיטוב חברי קבוצת המסנגרים בחולון נתנו לאנשים השראה ומוטיבציה לפעול לשיפור תנאי - ההעסקה במע"שים, במסגרת הרצאתם והצגת ההישגים של קבוצת המסנגרים שלהם, בשיפור התנאים במפעל המוגן בעירם.
- "אני עובד גם במטבח וגם בשירותים, אף פעם לא מעלים לי את השכר ואני לא מבסוט מזה".
- "לא משלמים מספיק".
- "צריך להילחם על העבודה וצריך להילחם על המשכורות. המנהלת מחליטה ומחלקת את המשכורות".
- "במע"ש נותנים גרושים, אי אפשר להתקיים מזה. זה לא מספיק. אני עובד קשה מאוד בשביל הכסף זכותי לקבל את מה שאני צריך".

זוגיות

- ההשראה לדיון בקבוצה זו היה מפגש עם עדה ומוטי אביטן זוג נשוי עם מוגבלות שכלית המתגורר באופן עצמאי - בדירת עמידר במגדל העמק ומנהל משק בית משותף. עדה ומוטי סיפרו כיצד הם מנהלים את כספם בעצמם, ומהי התמיכה הדרושה להם כדי לנהל משק בית עצמאי ולא במסגרת דיור מוגן, ועל היתרונות בחיים עצמאיים בקהילה.
- הסוגיות המרכזיות שהתעוררו נגעו **ברצון לקיים קשר זוגי, בצורך באישור המשפחה ובמחשבות על מגורים משותפים כזוג עצמאי**. הדעות היו מגוונות:

רצון בזוגיות

- "אני רוצה חברה, כשתהיה לי חברה אני ארגיש טוב".
- "אומרים עלי שאני מפגר. קשה למצוא זוגיות".
- "הייתי רוצה שתהיה לי חברה. אני לא רוצה חברה מאקים, אני רוצה בחורה רגילה".

² מע"ש (מרכז עבודה שיקומי) הינו מסגרת תעסוקתית יומית לאנשים עם מוגבלות שכלית. במסגרת זו לא מתקיימים יחסי עובד מעביד ולא חלים חוקי העבודה. לא תמיד מוזרמת עבודה למע"ש והאנשים הנמצאים במע"ש מקבלים גמול עבור התוצרת שלהם, בגובה עשרות בודדות עד מאות בודדות של שקלים בחודש. בהתבטאויותיהם, האנשים מדברים על משכורת אך הכוונה היא לגמול המשולם במע"ש.

יחס המשפחה לקשרי זוגיות

האנשים הדגישו את רצונם לקבל החלטות באופן עצמאי על זוגיותם, אך סיפרו כי פעמים רבות בני משפחתם לא מאפשרים זאת, גם אם זה לשם הגנה.

- "מכירה מישהי שאימא שלה מתנגדת שיהיה לה חבר".
- "האימא פוחדת שהבת שלה תפגע, יכול להיות שהיא מאוהבת בו אחרי כמה זמן הוא ייפרד ממנה ואז היא - תפגע".
- "היחס לבנים הוא אחר הם לא חוזרים עם 'בטן'".
- "המשפחה מתערבת בזוגיות שלנו ואנחנו לא יכולים להיות ביחד. אחותה מחליטה עלינו".
- "ההורים רוצים בטובת הבת שלהם. הם לא רוצים שהילדה תיפול בפח".
- "אצלנו המשפחה תמכה".

רצון במגורים משותפים ועצמאיים

מספר זוגות שמתגוררים כיום בחדר משותף בתוך דירות עם זוגות נוספים או בהוסטלים, פנו בעקבות המפגש עם עדה ומוטי וביקשו לבחון אפשרות למגורים כזוג בדירה נפרדת של שני בני הזוג בלבד. לצדם, יש זוגות שמוכנים להמשיך ולהתגורר ביחד עם אנשים נוספים, ובלבד שייהנו מפרטיות.

כל הזוגות ציינו את **הצורך בפרטיות**.

- "צריך לשכנע את ההורים שכן לגור ביחד, לעזוב את הבית, להיות ביחד, להיות עצמאיים. אין לנו בדירה פרטיות. אני בעד פרטיות, אוהבים את השקט שלנו".
- "חושב שזה טוב מאוד ומעניין לחיות לבד, בזוג. זה כיף להיות עצמאי".
- "הייתי רוצה לגור עם בן זוגי. לא היה אכפת לי שהיו גרים איתי עוד זוג בדירה, אבל בתנאי שתהיה לנו פרטיות".

לסיכום, בקבוצות הדיון של האנשים עם מוגבלות שכלית עלו הרצון להשמיע את קולם ולהשפיע ולקבל החלטות על חייהם. בהתייחס לנושאים שעלו לדיון, בתחום התעסוקה - עלה הרצון לקבל יחס מכבד ושכר ראוי במקום העבודה, ומצד רבים עלה הרצון לעבוד בשוק החופשי. בתחום הזוגיות - עלה הרצון לקבל החלטות על הקשר הזוגי באופן עצמאי וללא מעורבות המשפחה וליהנות מפרטיות בחיים הזוגיים.

בשנת 2013 (תשע"ג) אקים ישראל יזמה פיתוחו של **מדד ההכללה** (Inclusion) של אנשים עם מוגבלות שכלית בחברה הישראלית. מדד ההכללה בוחן את השינוי בעמדות הציבור הישראלי ביחסם כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית מדי שנה, ומדרג את עמדות הציבור הרחב בישראל כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית בתחומים שונים (רגשות, מחשבות, דרכי התנהגות במפגש עם אדם עם מוגבלות שכלית, נכונות לקירבה חברתית, דעות לגבי יכולותיהם של אנשים עם מוגבלות שכלית, חסמים המונעים שילוב, תמיכה או התנגדות לזכויות ועוד).

להלן תקציר המדדים הקודמים:

מדד ההכללה ה-4 (שנת 2016)

במדד 4 נמצא כי לצד שיפור בעמדות הציבור כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית, ביחס למדדים הקודמים, 25% מהמשתתפים עדיין חשבו כי אנשים עם מוגבלות שכלית צריכים להיות **במסגרת נפרדת**, 10% סברו שהם עשויים להיות **מסוכנים ו-57%** הרגישו כלפיהם רגש של **רחמים**.

במקביל, נערך לראשונה **סקר בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית** ונמצא כי קיים **פער בין העמדות החיוביות יותר עליהם מדווח ציבור המשתתפים בסקר, לאופן הפחות חיובי בו האנשים עם המוגבלות השכלית עצמם חווים את יחסו של הציבור כלפיהם**. כך למשל, 48% מהאנשים עם מוגבלות שכלית שהשתתפו בסקר דיווחו שאנשים צחקו עליהם או הצביעו עליהם ברחוב ו-41% העידו על חוסר נכונות של אנשים להיות שכנים שלהם.

מדד ההכללה ה-3 (שנת 2015)

בהשוואה בין ממצאי המדדים הקודמים למדד זה נמצא שיפור בעמדות הציבור במדד 3 לעומת מדד 2, וכי היו **עמדות טובות יותר** או דומות לאלו שנמצאו במדד 1. במדד 3 נבדק האם קיימים הבדלים בין העמדות של משתתפים אשר מתגוררים באחת מארבע הערים המכלילות במדד 2: דימונה, רעננה, ירושלים ואשדוד, לעמדות המשתתפים המתגוררים בשאר היישובים. וכן נבדק האם קיימים הבדלים בין עמדותיהם של משתתפים צעירים (גילאי 18-34) למשתתפים מבוגרים יותר (בני 35 ומעלה). לא נמצאו פערות משמעותיים- הן בין תושבי הערים המכלילות לתושבי שאר היישובים, והן בין המשתתפים מקבוצות הגיל השונות.

מדד ההכללה ה-2 (שנת 2014)

במדד 2 נבחנו עמדות הציבור ביחס לאנשים עם מוגבלות שכלית תוך השוואה בין עמדות הנבדקות באופן ישיר (כיצד האדם הנשאל חושב/ מרגיש/ מתנהג), לעומת עמדות הנבדקות באופן עקיף - השלכתי (כיצד האדם הנשאל חושב **שאדם אחר** חושב/ מרגיש/ מתנהג), וכן נערכה השוואה ביחס לעמדות הציבור במדד 1. במדד ה-2 הביעו המשתתפים דעות שליליות יותר כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית ביחס למדד 1. 31% מהמשתתפים במדד 2 חששו שאדם עם מוגבלות שכלית עלול להיות אגרסיבי כלפיהם, לעומת 25% במדד 1 ו-43% מהמשתתפים במדד 2 חשבו שאדם עם מוגבלות שכלית צריך להיות במסגרת נפרדת, לעומת 31% במדד 1. עוד נמצא כי **העמדות כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית שליליות יותר בגרסה ההשלכתית, לעומת הגרסה הישירה**.

מדד ההכללה ה-1 (שנת 2013)

במדד 1 העמדות כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית נבחנו תוך השוואה לעמדות הציבור כלפי אנשים עם מוגבלות פיזית. ממצאי המדד עלה כי **יחס החברה כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית שלילי יותר מאשר יחסה של החברה כלפי אנשים עם מוגבלות פיזית**.

אקים ישראל

"לעשות את החברה הישראלית מקום טוב יותר לאנשים עם מוגבלות שכלית ולבני משפחותיהם: חברה מכבדת, חמה ומקבלת, המאפשרת מימוש צרכי, מתוך הכרה בשונות ומחויבות לשוויון הזדמנויות" (חזון אקים ישראל).

אקים ישראל, הינו ארגון ארצי של אנשים עם מוגבלות שכלית ומשפחותיהם בישראל, הפועל כארגון **ממוקד אדם**, שמשמעותו ארגון המקדם את זכותם של אנשים עם מוגבלות שכלית לייצג את עצמם, ולהשמיע את קולם ברוח 'שום דבר עלינו בלעדינו', וכן להכלילם בקהילה, תוך שמירה על כבוד האדם וחירותו.

מיום היווסדו בשנת 1951, פועל הארגון למיצוי זכויותיהם, לקידום ולשיפור איכות חייהם ורווחתם של כ- 34,500 אנשים עם מוגבלות שכלית ומשפחותיהם, באמצעות **סנגור משפטי וסנגור קהילתי**. הארגון פועל, **להכללה (Inclusion) של אנשים עם מוגבלות שכלית בקהילה**, להעצמה של האנשים לסנגור עצמי ולשילובם כחלק מהחברה. בהתאם לחזונו, מקדם הארגון הטמעת עמדות חיוביות כלפי אנשים עם מוגבלות שכלית וזאת באמצעות מטה אקים, ועד הורים ארצי לדיור תומך ו- 64 סניפים ומוקדי פעילות הפרוסים ב- 85 ישובים ברחבי הארץ, במגזר היהודי והערבי, המנהלים על-ידי הנהלות הורים ומתנדבים.

אקים מעניק למשפחות תמיכה רגשית, סיוע משפטי ומידע על זכויותיהם, באמצעות **קו-הסיוע "הורים למען הורים" בטלפון: 1-800-399-333**, ובאמצעות **הקליניקה המשפטית לזכויות אנשים עם מוגבלות שכלית בשיתוף המרכז הבינתחומי הרצליה**. כן, אקים נותן סיוע כלכלי למשפחות הנזקקות לכך, באמצעות קרן אקים.

לצד היותו ארגון מסנגר, **מפעיל אקים בשיתוף משרד הרווחה והרשויות המקומיות, כ- 100 מסגרות ברחבי הארץ, בתחומי חינוך, דיור בקהילה, תעסוקה, מרפאות שיניים, תרבות ופנאי וגיוס לצה"ל**. כמו כן, אקים בונה, משפץ ומצייד את המסגרות בשיתוף הקרן לפיתוח שירותים לנכים של המוסד לביטוח לאומי, קרן שלם ותרומות הציבור.

"הורים למען הורים"

קו סיוע ותמיכה 1-800-399-333

www.akim.org.il

אקים ישראל רח' פנחס רוזן, 69 ת"א

טל': 03-7662222